

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ενας λαός, θυφώνεται όμα
δείξη πώς δὲ φοβᾶται τὴν
ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 8 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1909

ΤΡΙΤΗΝΙΑ: ΔΕΥΤΕΡΑ, 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 365

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Δραματική παραγωγή (τέλος).
ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Στὸ παιδί μου. Ἡ φωνή του.
ΘΕΑΤΡΟΦΙΛΟΣ. Θεατρικὲς πινακίδες.
Ζ. ΛΕΦΑΚΗΣ. Τραγούδια τῆς Σαμοθράκης.
ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Γιὰ τῶν τραγῶν τὰ λόγια.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπασμένες ψυχές (συνέ-
χεια).
ΨΥΧΑΡΗΣ. Ψυχολογικὲς σημειώσεις.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΔΕΣ

Ἕνα καινούριο ῥομάντζο.—Ἡ πόνη καὶ οἱ
νέοι.—Ὁ θυμός.—Ὁ Ἀστεριάδης.

Ἐχομε μιά σειρά, μιά μικρὴ σειρά Γλωσσικὲς
σημειώσεις(1). Ἀς δοκιμάσουμε τώρα κ. ἄλλη
μιά σειρά Ψυχολογικῆς.

Ἀρτὴ ἐδῶ εἶναι μισὸ ψυχολογική, μισὸ φιλολο-
γική. Δημοσιεύει ὁ Νουμάς ἕνα πολὺ περίεργο,
πολὺ νόστιμο δῆγμα, ποὺ ὁ πατέρας του μοῦ εἶναι
ἄγνωστος, τίς Σπασμένες ψυχές τοῦ Πέτρου Ψηλο-
ρείτη (κ. Νουμάς, τοῦς ἀρ. 355—358, κ' ἔχει ἀ-
κόμα συνέχεια).

Ὁ Νουμάς, στὸν ἀριθμὸ του 354 (σ. 8, στ. 2),
μᾶς μαθαίνει πὺς ὁ Πέτρος Ψηλορείτης εἶναι «και-
νούριο ψευτόνομα τοῦ Κάρμα Νιδαμῆ». Ἀπὸ ψυ-
χολογοῦμε, ἀς τὸ σημειώσουμε καὶ τοῦτο. Πουθενά,
σὲ κανέναν τόπο καὶ σὲ καμιά φιλολογία, δὲν εἶδα
νὰ συνηθίζονται τὰ ψευτόνομα ὅσο σήμερα στὴν
Ἑλλάδα καὶ μάλιστα στὸν κῆλο τὸ δικό μας. Βέ-
βαια πὺς συχνὰ ὑπάρχουν λόγιοι σοδαροὶ ποὺ δὲν
ἀφίνουν τὸ συγγραφεὶα νὰ ὑπογράψῃ μὲ τὸνομά του,
ἄχαρνα ἕνα δημοδόσκαλο, ἕνα ὑπάλληλο, γιὰτὶ
μὲ τὸ τρομοκρατικὸ τὸ σύστημα ποὺ ἀκολουθοῦνε οἱ
καθαρεδουσιάνοι, ἐννοεῖται πὺς ὁ ὑπάλληλος, πὺς ὁ
δημοδόσκαλος, πὺς ὁ ἴδιος ὁ καθηγητὴς, κινυνέ-
θουνε γιὰ τὴ θέση τους. Τί ντροπὴ ποὺ εἶναι νὰ γί-
νουνται ἀφτὰ στὴν Ἑλλάδα τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ
Θουκυδίδου, θὰ τὸ φανερώσουμε γλήγορα καὶ σ' ἄλλο
δημόσιο ἀπὸ τὸ δημόσιο τὸ ἀθηναϊκό. Θὰ δικιολο-
γήσουμε καὶ τὰ ψευτόνομα, ποὺ κάποτε ἀκόμη
τὰ συμβούλευονε καὶ λόγοι διπλωματικοί. Μὰ θαρρῶ
πὺς εἶναι καὶ κάμποσα ψευτόνομα δίχως λόγο
κανένα. Ὁ Ῥωμῆς βλέπετε εἶναι πολὺ ἐξυπνος. Τοῦ

ἀρέζουμε οἱ σουρπρίζες. Ἀσκεδάσει φοβερὰ, στὰν
ἔρχεται ἴσια ἴσια ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸν προσμένεις.
—«Μπᾶ! Κι ἀπὸ ποῦ μᾶς κατέδηκας; Μπράβο
σου!» Καὶ καμαρώνει. Ἀπὸ μακρινὸ ταξίδι: σπῆτι
του γυρίζει, ξαφνικά. Ἐτσι κάνει καὶ κάποια ἐντύ-
πωση, γελοῦνε, χωρατέθουνε, ὕστερα τὸ δηγοῦνται.
—«Καλὲ! μᾶς ἦρ ε φανταστήτε καὶ ὑποψία δὲν
εἶχαμε!»

Ὅστε κολακέθεται καὶ τὸ φιλότιμό του ἀπὸ τὴ
σουρπρίζα. Εἶδος σουρπρίζα καὶ τὸ ψευτόνομα.

—«Βέβαια! Ἐγὼ εἶμουνε καὶ δὲν τὸ καταλά-
βατε!»

—«Λαίπν, ἐκεῖνα τὰ ὠραία», στοχάζεται δη-
λαδὴ πὺς θὰ τοῦ πῇ κανεῖς, «τὰ ἄμορφα τὰ δηγή-
ματα;»...

—«Ναί, δικὰ μου!»

Φοβοῦμαι μήπως ὁ φίλος ὁ Ψηλορείτης, λόγους
γιὰ νὰ κρύφεται: σπουδαῖους δὲ ὅλῃ παρὰ ἔτοι
μονάχα παίζει, γιὰ νὰ παῖξῃ, ἀπὸ κίβλας μᾶς πα-
ρουσιάζεται σήμερα μὲ δέφτερο ψευτόνομα! Μοῦ
θυμίζει ἀφτὸ καὶ ποὺ ἔλεγε καθὼς ἔκθετα ὁ Gui-
ζοτ, δηλαδὴ «πὺς ἀπὸ τὰ πῆ δύσκολα εἶναι νὰ
γνωριστῇ κανεῖς μὲ τὸνομά του τὸ ἀληθινὸ νὰ γυ-
ρέθῃ ἀκόμη καὶ ψευτόνομα, λοῦσο!»

Μπορεῖ πάλι νὰδικῶ τὸ Ῥωμῆ. Μπορεῖ ἀπὸ
παιχνίδι νὰ μὴν εἶναι: μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπὸ μετριο-
φροσύνη. Φιλότιμο καὶ τοῦτο. Στοχαστῆτε τί σημα-
σία πρέπει νὰ δίνῃ κανεῖς στὸνομά του καὶ στὸ
μούτσονό του, γιὰ νὰ μὴ βῇ στὴ μέση ἀσκέπα-
στος, ὅπως τὸ συνηθίζουμε δὲ ὅλοι μας, πολὺ ἀπλά,
σὰ δημοσιέδουμε τίποτα, δηλαδὴ ἀκόμα καὶ σὰ δὲν
εἶναι τόντις τίποτα ἐκεῖνο ποὺ δημοσιέδουμε. Κά-
λεσα μιά φορὰ στὸ Παρίσι ἕνα νέο δικό μας, ἐξοχο
παῖδι, στὸ πρόγεμα. Δὲ θέλησε μὲ κανέναν τρόπο.
Γιατί; Γιατί ντρέπηκε. Ντρέπηκε, πᾶει νὰ πῇ θάρ-
ρεψε πὺς ὁ καθένας ἄλλη δουλειὰ δὲ ὅλῃ παρὰ
νὰ προσέχῃ στὰ παραμικρά του τὰ κινήματα.

Ὁ φίλος ὁ Ψηλορείτης ἀνάγκη καμιά δὲν ἔχει
οὔτε νὰ ντρέπεται, οὔτε νὰ κρύφεται, οὔτε νὰ παῖξῃ.
Τὸ δῆγμα εἶναι πολὺ ἔμορφο γραμμένο. Ἀφτὰ,
κάθε ἀναγνώστης τὸ παρατηρεῖ ἀμέσως. Ἡ γλώσσα
πλούσια, μεστή, χρωματισμένη, τρυφερή, μὲ καὶ
χάδια πετυχημένα, μὲ κάποια νόστιμη ὀρμή. Τὸ
λεχτικὸ δουλεμένο, ζουμερό, γεμάτο ἀπὸ συνταιριά-
σματα γενναῖα καὶ σφανταχτά. Βέβαια πὺς ἂν
προσέχε ὥρες ὥρες περισσότερο στὴ γραμματική,
ἂν κανόνιζε μερικά, δῶθε καίθε, βέβαια πὺς δὲ θὰ
πείραζε.!) Μὰ ἐμένα μοῦ ἀρέσει ὁ τρόπος του ὁ

1) Ἀνυπόφορο μοῦ φαίνεται τὸ αἰώνιο τὸ εἶδαν ἀντίς
εἶτανε καὶ καὶ ἄλλοκοτα ἢ περιττά, σὰν τὴν πνευμα-
τική, μὲ τὸ ν. Ἡ προαίρεση ὅμως πάντα καλὴ. Τοῦ ξε-
ρέθουνε κάποτε: ἐκεῖ ποὺ προσέχει, πᾶνε ὅλα βολοί.

ἀπηνήρετος, ποὺ μᾶς ζουγράφει τὴ νύκτι, δη-
λαδὴ τοὺς νέους, μὲ καίνο τὸ καὶ τὸ φρέσκο φρέ-
σκο ποὺ ἔχουνε καὶ τὸ ἀτέλο, τὸ δροσάτο καὶ τὸ
ἀνωρίμαστο, ναί, τὸ ἐθγενικὸ καὶ τὸ γελοῖο, τὸ ἀντρί-
κιο καὶ τὸ κομικὸ, τὸ σοβαρὸ καὶ τὸ παιδικησίο.

Ἡ σκηνὴ στὸ Παρίσι. Δὲν κάνουμε ἀνάλυση,
ἀπὸ ὁ καθένας τὸ διαδίδει στὸ Νουμά, ἐνῶ ἐμεῖς
ἀπὸ τὸ ῥομαντζάκι θὰ πάρουμε μονάχα καὶ ψυχο-
λογικὰ ποὺ δικιολογοῦνε, ποὺ ἀποκυρώνουνε ἄλλα
δικὰ μας ξεδιαλυμένα φαρδὶα πλατὶα στὸν περσινὸ
μας πρόλογο τοῦ πέμτου τόμου Ῥόδα καὶ Μήλια.
Πρέπει ὡς τόσο μὲ λίγα λόγια νὰ σημειώσουμε καὶ
τὴν ὑπόθεσιν ποὺ εἶναι δικιολογηστική.

Τὸ δυσκολώτερο, γιὰ μένα, σ' ἕνα ἔργο τῆς
φαντασίας, εἶναι νὰ τοποθετήσῃ κανεῖς τὰ πρόσωπα
του. Νὰ τὰ τοποθετήσῃ ἐννοῶ σὲ μιά ὠρισμένη πόλη
καὶ σὲ μιά τάξιν κοινωνική. Ἀμα τὸ κατώρθωσε
κανεῖς ἀφτὰ, ξανοίγει ἀμέσως ὅλο του τὸ δῆγμα ποὺ
ξετυλίγεται: πᾶ μὲ ἀλάθευτη λογική. Τὰ πρόσωπα
ἐδῶ εἶναι «οἱ Ἕλληνες σπουδαστὲς τοῦ Παρισιῶ»
(κ. ἀρ. 355, 3, 1), καὶ τοὺς ἀνταμώνουμε, ἀρχὴ
ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ, στὸ νεκροθαφεῖο Μονπαρνάς,
τίς «25 τοῦ Μάρτη», ἐπὺ «μαζεύονται γύρω στὸ
ξενιτεμένο μνημεῖο τοῦ Καραῆ καὶ τὸ σπῆνάνουν
μὲ τὰ σεμνὰ λουλούδια ποὺ τόσο ἀγαπᾷ τὸ χῶμα
τῆς Ἀττικῆς μας: κ' ὁ μενεξεδένιος οὐρανὸς τῆς τῆς
βράδι, κάθε βράδι, σὰ βασιλεύει ὁ ἥλιος» (355, 3, 1).

Οἱ μενεξέδες εἶναι «χαρτένιοι» (3, 3), ὅπως μᾶς
τὸ μαθαίνει δὲ καὶ ὁ Ψηλορείτης ὁ ἴδιος. Μὰ τί πει-
ράζει; Μήπως ἡ νεολαία προσέχει σ' ἀφτὰ; Τὸ
χαρτί, οὔτε τὸ παρατηρεῖ τῆς γεμίζει τὸ μάτι μο-
νάχα ὁ μενεξές. Καὶ φανταστήτε τί μέρα σημαν-
τική, μοναδική, σπαραχτική ποὺ εἶναι γιὰ τοὺς νέους
μας ἡ μέρα ἐκεῖνη τῶν εἴκοσι πέντε, ἀπὸ πρέπει
κάθε χρόνο ἐκεῖνη τὴ μέρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς σπου-
δαστάδες νὰ βγάλῃ λόγο. Ἕνας λόγος, μπροστὰ
στοὺς ἄλλους, σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους! Καὶ νὰ τὸν
ἐτοιμάσῃ, νὰ τὸν ἀπαγγεῖλῃ ἕνας! Ὁ ἕνας ἀφτὸς,
στὰ μάτια του σίγουρα, μὲ πολὺ πιθανὸ καὶ στῆς
παρέας τὰ μάτια, γίνετα: ἄχαρνα θεός. Τί θὰ πῇ;
Πὺς θὰ τὰ πῇ; Ὁ Ψηλορείτης θαρρῆ μάλιστα πὺς
«περιμένει» (4, 1) ὡς καὶ ὁ Καραῆς, ποὺ ὡς τόσο τὸ
γνώρισμά τοῦ δὲν εἶτανε νὰ περιμένῃ κανέναν,
γιὰτὶ μήτε τὸ στοχαζότανε πὺς μπορούσε νὰρβῇ
κανέναν—ὕστερις ἀπὸ τὸν ἐκφτοῦλῃ του.

Μὲ περισσότερο δίκιο προσμένουνε τὸ ῥήτορα οἱ
συντράφοι του. Νόστιμα καὶ χτυπητὰ μᾶς τοὺς πα-
ραστήνει ὁ Ψηλορείτης, μᾶς τοὺς δείχνει μὲ τὸ δά-
χτυλο, τόσο γραφικὸ τὸ κοντύλι του, στὰν ἄχαρνα
μᾶς παρουσιάζει κ' ἔννευ «μὲ μούτρα χαρτοπαί-
χτη, βουλαγμένα κ' ἀκάθαρτα» (5, 1). Τί ὠραῖο!

1) Κ. Ῥ. κ. Μ., Ε', 3', σ. 1, 41, 99, σὰ βγόνε.